

of women in parliament is 39%, Finland – 40%, Sweden – 45%. According to the World Economic Forum has published articles equality (Gender Gap Index) 2013, Ukraine has maintained a 64-place. Worst our country shows the level of participation of women in political life, embracing the 119- th place [19].

Ukraine has decided to statutory quotas as a means to encourage women to public policy and made changes to the Law of Ukraine on Political Parties. It is therefore necessary to intensify gender education and training, and specifically adapt society to changes in gender politics. Only if gender parity is possible the actual establishment of equal social value for women and men, increasing social responsibility as between the sexes, and to society.

Key words: gender policy, legal regulation, gender equality, positive discrimination, gender quotas.

УДК 341.76

Мошкола Ярослав Михайлович
здобувач

ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті проаналізовано основні напрями вітчизняних наукових досліджень, присвячених міжнародним відносинам, зовнішньополітичній діяльності та дипломатії. Особливу увагу приділено політологічним напрацюванням, представленим останніми дисертаційними роботами. Визначено перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: міжнародні відносини, дипломатія, зовнішня політика, політична культура.

У надзвичайно складних умовах суспільно-політичних трансформацій, які переживає Україна останніх декілька місяців, спровокованих не лише внутрішніми негараздами, почасти пов'язаними з необхідністю реформатування влади після зимових подій 2013-2014 рр., а й зовнішніми чинниками, актуалізувалися питання, яким останнім часом, на нашу думку, не приділяли достатньо уваги в українському істеблшменті. Насамперед йдеться про політику нашої держави у міжнародних відносинах, а також про стратегію і тактику її позиціонування у світі як рівноправного партнера.

Така політика, як відомо, потребує вирішення низки проблем, недостатня увага до яких з боку українського керівництва, можливо, і призвела до тих наслідків, які нині можуть загрожувати існуванню нашої країни як такої. Це проблеми, які вимагали і вимагають продуманих дій щодо популяризації цінностей національної культури, впливу на політичну культуру інших країн, роз'яснення геополітичних інтересів та пріоритетів вітчизняної зовнішньої політики, а також формування позитивного іміджу країни тощо, що, у свою чергу, вимагає одержання зворотного зв'язку від зовнішньополітичних комунікацій, першочергову роль в якому відіграє виважене представництво нашої держави, її інтересів та цілей на міжнародному рівні.

"Мова і культура країни – це м'яка сила, яка відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, безпосередньо чи побічно впливаючи на світову політику і ділові зв'язки" [17], – зазначає Д. Най. Тому саме заходи, які зазвичай реалізуються на інформаційному та представницькому рівні, на сьогодні вважають стратегічно правильними в умовах необхідності вирішення низки існуючих і можливих у майбутньому тактичних проблем. Їх комплексне розв'язання для досягнення бажаного результату часто вимагає застосування "м'якої влади". Цей термін американський дослідник Джозеф Най вперше використав у 1990 р., а згодом розвинув у 2004 р. у книзі "М'яка сила: засіб досягнення успіху у світовій політиці" (Soft Power: The Means to Success in World Politics).

На початку XXI століття використання концепції "м'якої сили" можна вважати основою цивілізованих міжнародних відносин, зокрема тих, які підтримують етично налаштовані політики і науковці. Зазвичай поняття "м'якої сили" пов'язують з дипломатичною діяльністю, яку в сучасній системі міжнародних зносин, на нашу думку, можна було б назвати миротворчою, оскільки саме від вміння досягнути бажаного результату у сучасних умовах науково-технічного прогресу без застосування жорстких примусових засобів почасти вже залежить існування не лише окремої країни, а й усього людства.

Відтак, дослідження багатоаспектних питань, пов'язаних з зовнішньою політикою, міжнародними відносинами, дипломатичною діяльністю, потребує особливої уваги сучасних дослідників. Саме врахування наукової вартості концептуальних досліджень, пов'язаних з вищезазначеними аспектами життєдіяльності суспільства, приверне до них увагу і з боку практиків, останній досвід діяльності яких у цій сфері вже здобув певний інтерес з боку пересічного населення, яке усвідомлює цінність дипломатичних місій. Як говорив Скотт Ріттер: "Я б волів думати, що найкращою бомбою є дипломат". Тому зрозуміло, що інтерес до питань, пов'язаних з дипломатичними місіями, лише зростатиме, що й актуалізує наше дослідження.

Мета дослідження – з'ясувати ступінь розробки в українській політології проблем, які стосуються міжнародних відносин, зовнішньополітичної діяльності, дипломатії. Для реалізації цієї мети потрібно вирішити низку завдань, серед яких: проаналізувати ґрунтовні вітчизняні дослідження, представлені

дисертаційними роботами; визначити, які з аспектів теми дослідження опинилися на маргінесі уваги українських науковців.

Загалом тема міжнародних відносин та дипломатичної діяльності не нова і достатньо розроблена в зарубіжній науці. Так, існує низка монографічних досліджень відомих західних дослідників. Вони вже стали класичними: Е. Сатоу "Керівництво по дипломатичній практиці", Г. Кіссінджер "Дипломатія", Р. Дж. Фельтхем "Настільна книга дипломата" Г. Нікольсон "Дипломатія" та ін.

Російські дослідники В. Попов, С. Бахрушин, Є. Космінський, В. Потьомкін, В. Сергєєв, С. Сказкін, А. Уткін, А. Нейматова, О. Галумов, О. Долінський, Е. Уртаєва, Е. Рахматуллаєв, М. Архипова, Т. Медведєва та ін. оприлюднили низку праць навчального, дисертаційного та монографічного характеру. Варто зауважити, що цю тему не можна вважати новою і в українській науці.

Часто термін дипломатія використовують як синонім зовнішньої політики держави, як комплекс дій, пов'язаних з вирішенням питань за допомогою переговорів, як позначення закордонної частини МЗС тощо. Загалом дипломатія – це реалізація зовнішньополітичної функції держави її офіційними представниками у сфері міжнародних відносин. Відповідно, дипломатія часто розглядають у комплексі таких понять, як зовнішня політика та міжнародні відносини. Про переважання цієї тенденції, зокрема в українській науковій традиції, свідчать і назви відповідних дисертаційних досліджень, які останніми роками захищалися в нашій країні.

Для зручності ми всі дисертації, які можуть бути цікавими в межах політологічного дослідження дипломатії, згрупували у три категорії: перша історичні науки, друга – юридичні, третя – політичні – відповідно до шифрів спеціальностей із захисту.

Історичний блок є найбільшим, тому, на нашу думку, не доцільно представляти усі знайдені роботи. Варто зауважити, що низка історичних досліджень присвячена дослідженню біографії та професійної діяльності видатних українських дипломатів. Це, зокрема, роботи: С. Якобчук, в якій з позицій історико-джерелознавчого аспекту досліджується документальна спадщина українського громадсько-політичного діяча, публіциста, редактора та дипломата Ф. П. Матушевського; І. Каневської, яка аналізує громадсько-політичну та наукову діяльність одного з провідних європейських фахівців з теорії нації та національних відносин, дипломата, журналіста, публіциста О. Бочковського в еміграції (1905 – 1939 рр.); Л. Єпик, в якій окреслено основні напрями діяльності українського державного, громадсько-політичного, дипломатичного діяча, вченого і педагога К. А. Мацієвича.

Найбільш ґрунтовними і цікавими в контексті нашого дослідницького інтересу можна вважати роботи таких українських науковців-істориків, як: І. Дацків [14], Ю. Нетреба [24], О. Гісем [8], У. Єловських [15], Т. Григор'єва [11], В. Соловійова [31], І. Гончаренко [9], О. Купчик [19], В. Шамраєва [37], Ю. Боголій [5], В. Матвієнко [21], О. Балюн [3], Б. Черкас [36], Г. Яценюк [38], С. Борисенко [6], Б. Сергійчук [30] та ін.

Ми відібрали лише роботи, які стосуються або загальнотеоретичних аспектів дипломатії, або відносин, суб'єктом яких в ті чи інші часи виступала наша країна.

Наступний блок досліджень – юридичні науки. І хоча дипломатичні відносини відносяться до таких, які потребують щонайбільшого регулювання міжнародно-правовими нормами, на жаль, відповідних досліджень не так вже і багато. Ці дослідження переважно присвячені теоретичним і практичним аспектам правового регулювання дипломатичної служби і дипломатичного представництва, визначенню їх правового статусу: С. Федчишин [35], О. Святун [29], Т. Анцупова [2], А. Октисюк [25], Т. Биркович [4], А. Музика [22].

Останній блок досліджень представляє найбільший інтерес, позаяк представлений дисертаціями зі спеціальності "політичні науки". Для внутрішньо-блокового поділу ми обрали такий принцип: перший блок – дослідження, присвячені в основному загальнотеоретичним аспектам дипломатичних і зовнішньополітичних відносин, другий і третій – практичний вимір їх реалізації, відображений в аналізі певних подій, які вимагали дипломатичного втручання в тому числі.

Коротко проаналізуємо основні напрями дослідницьких пошуків цих авторів. Відтак, перший блок представлений дослідженнями таких авторів, як: Н. Піпченко, О. Тищенко-Тишковець, Г. Тараненко, О. Горбач, В. Терещук, В. Булгаков, О. Кучмій, І. Жоква.

У дослідженні О. М. Тищенко-Тишковець "Публічна дипломатія у системі зовнішньої політики" аналізується роль, визначено сфери застосування та складові елементи публічної дипломатії, доведено її необхідність у системі зовнішньої політики держави задля забезпечення ефективної трансляції політичної культури на цільові аудиторії, одержання зворотного зв'язку та впливу на політичну культуру інших країн. Проаналізовано практику публічної дипломатії на прикладі США, ЄС, КНР, РФ [34].

Н. Піпченко у роботі "Концептуальні та структурно-політичні виміри віртуальної дипломатії" досліджує віртуальну дипломатію на основі компаративного аналізу практичних досягнень США, Канади, Великої Британії, ФРН, Франції, Фінляндії та Держави Ізраїль. Автором визначено її основні досягнення щодо поширення цінностей національної політичної культури [27].

Г. Тараненко у дисертації "Вплив неурядових організацій на процеси трансформації сучасної світ-системи" аналізує форми впливу НУО як важливого засобу громадської дипломатії на сучасний стан системи міжнародних відносин, а також їх роль у розв'язанні міжнародних криз і конфліктів [32].

У дослідженні "Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток" О. Горбач аналізує історію формування зовнішньополітичних доктрин з періоду рабовласницьких держав Стародавнього Світу, епохи Відродження, Нового часу та на сучасному етапі, які сформувалися як певна система поглядів, що мала мету, засоби досягнення, вмотивовані принципи та зміст. Визначено передумови становлення сучасних зовнішньополітичних доктринальних установок України, вплив світового політичного процесу на їх формування [10].

В. Терещук у роботі "Електронний публік-релейшнз як засіб формування зовнішньополітичного іміджу держави" багато уваги приділяє особливості формування зовнішньополітичного іміджу держави. Охарактеризовано основні інструменти електронного PR, встановлено провідну роль зовнішньополітичного відомства та дипломатичної служби у формуванні та підтримці позитивного зовнішньополітичного іміджу держави, зокрема України [33].

Український дослідник В. Булгаков ("Концептуальні засади визначення геополітичних пріоритетів України") аналізує базові елементи понятійно-категоріального апарату геополітики: геополітичний та життєвий простір, геополітичні інтереси, конфлікти, ідеї, геополітичну реальність, ситуацію, свідомість, національний інтерес, глобалізацію. Автором визначено труднощі геополітичної орієнтації та відповідного вибору України, вирішення яких знаходиться і у військовій, і у дипломатичній, і соціальній площині [7].

У дослідженні О. Кучмій "Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень" автором з'ясовано сутність і особливості політики міжкультурного співробітництва (МС) на глобальному, регіональному та національному рівнях, висвітлено ефективність зовнішньої та внутрішньої політики держав в аспекті міжкультурної взаємодії та політичних взаємовпливів на прикладі провідних країн – США, Канади та Французької Республіки. Розкрито роль і значення культурної дипломатії як засобу політичного впливу [20].

І. Жовква у роботі "Стратегічне партнерство у зовнішній політиці України" обґрунтовує значення стратегічного партнерства як особливого інструменту зовнішньої політики держави, що використовується з метою узгодження міжнародних відносин з іншими країнами, в результаті яких виникає особливий вид міждержавного співробітництва. Також автор з'ясовує ступінь ефективності використання інструменту стратегічного партнерства в дипломатичній діяльності України, обґрунтовує рекомендації щодо підвищення його ефективності [16].

Прикметно, що більшість з вищезазначених праць присвячено новим формам дипломатії, досвід реалізації яких для впливу на політичні культури інших країн може бути корисним і для України.

Наступний запропонований нами підблок для аналізу українських наукових досліджень у царині дипломатії і міжнародних відносин представлений дослідженнями, що висвітлюють різні аспекти дій щодо можливостей дипломатичного врегулювання конфліктів: І. Петрова "Зовнішньополітичні чинники врегулювання Придністровського конфлікту" [26], А. Захарченко "Концептуальне забезпечення політики США щодо врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту в 1991 – 2001 рр." [18], Найрат Мухамед Раед "Палестинська проблема в зовнішній політиці США наприкінці 80-х – 90-ті роки" [23].

Третій блок – роботи, в яких проаналізовано відносини між різними країнами та інституціями. Він представлений напрацюваннями таких українських науковців-політологів, як Л. Давидович, О. Радченко, І. Гуцуляк, М. Алієв.

Так, Л. Давидович у роботі "Політика Республіки Індія щодо країн пострадянського простору (1991 – 2004 рр.)" аналізує процес формування політики Індії щодо країн пострадянського простору (ПРП) у взаємозв'язку з завданнями зовнішньої політики незалежної України [13].

О. Радченко у дисертації "Політика Японії щодо країн АСЕАН (кінець 70-х – 90-і роки)" досліджує політику Японії щодо Асоціації країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) періоду 1970 – 1990-х рр., вплив основних кроків японської дипломатії щодо реалізації інтересів держави та японських корпорацій на загальнополітичну ситуацію в цьому регіоні [28].

Дослідник М. Алієв у дисертаційному дослідженні "Створення системи європейських і євроазійських транспортних коридорів у контексті політики розширення ЄС на схід (1991 – 2004 рр.)" доводить значення міжнародних транспортних коридорів для повномасштабної інтеграції країн Центрально-Східної Європи (ЦСЕ), визначає роль нафтопроводів і газопроводів як геополітичних ліній, а також дієвого інструменту міжнародних відносин і енергетичної дипломатії [1].

І. Гуцуляк у дисертації "Центральна та Східна Європа у зовнішній політиці Республіки Польща") досліджує засади формування й особливості реалізації зовнішньої політики Польщі в Центральній і Східній Європі у 1989 – 2005 рр., аналізує двосторонні відносини РП з державами зазначеного регіону, зокрема участь у врегулюванні воєнних конфліктів, особливості участі у демократичних процесах та зусилля польської дипломатії, спрямовані на подолання проблем історичного минулого. Також велику роль автором приділено етапам становлення та розвитку відносин стратегічного партнерства між Польщею та Україною [12].

Відтак огляд дисертаційних досліджень, які останнім часом були представлені українському науковому загалу, свідчить про зростання інтересу до питань зовнішньої політики, міжнародних відносин, дипломатичного представництва, загалом до позиціонування країн, зокрема України, у міжнародному просторі. Про це, зокрема, свідчить той факт, що більшість з проаналізованих робіт

датовані 2009-2011 р., особливо це характерно для досліджень зі спеціальностей "політичні науки" і "юридичні науки". Водночас, на нашу думку, важливим напрямом досліджень, поряд з теоретичними аспектами, які стосуються зазначеної проблематики, повинні залишатися практичні моменти щодо ролі дипломатії у вирішенні різних питань, пов'язаних з найбільш резонансними подіями, зокрема тими, які стосуються майбутнього нашої країни. Так, одним із напрямів перспективних досліджень, на нашу думку, є історико-політологічний аналіз ролі дипломатії на складному і неоднозначному шляху інтеграції України в Європейський Союз.

Література

1. Алієв М. Створення системи європейських і євразійських транспортних коридорів у контексті політики розширення ЄС на схід (1991 – 2004 рр.): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / М.М. Алієв ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2006. – 20 с.
2. Анцупова Т. Міжнародно-правове співробітництво Причорноморських держав: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Т.О. Анцупова ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. – К., 2003. – 24 с. – укр.
3. Балюн О. Становлення та розвиток політичних і економічних відносин між Україною та державою Ізраїль в 90-х роках ХХ століття: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / О.О. Балюн ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 18 с. – укр.
4. Биркович Т. Правове регулювання дипломатичної служби в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Т.І. Биркович ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2007. – 20 с.
5. Боголій Ю. Політика Сполучених Штатів Америки щодо Організації Об'єднаних Націй: питання міжнародної безпеки (1990-ті роки – початок ХХІ ст.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Ю.М. Боголій ; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – К., 2008. – 16 с.
6. Борисенко С. Українсько-російські відносини: квітень – грудень 1918 року: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / С.А. Борисенко ; НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М.С.Грушевського. – К., 2003. – 19 с. – укр.
7. Булгаков В. Концептуальні засади визначення геополітичних пріоритетів України: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.01 / В.А. Булгаков ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 18 с.
8. Гісем О. Дипломатичні відносини між Польщею та УСРР 1921 – 1923 рр.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / О.В. Гісем ; Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М.С.Грушевського НАН України. – К., 2008. – 20 с. – укр.
9. Гончаренко І. Діяльність ООН та ОБСЄ у врегулюванні конфліктів на пострадянському просторі (90-ті роки ХХ століття): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / І.О. Гончаренко ; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – К., 2009. – 15 с. – укр.
10. Горбач О. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.01 / О.Н. Горбач ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2004. – 18 с.
11. Григор'єва Ю. Дипломатичні зносини Речі Посполитої з Османською імперією: посольства та дипломатичний церемоніал: автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.02 / Т. Ю. Григор'єва ; Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". – К., 2010. – 20 с. – укр.
12. Гуцуляк І. Центральна та Східна Європа у зовнішній політиці Республіки Польща: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / І.Р. Гуцуляк ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 22 с.
13. Давидович Л. Політика Республіки Індія щодо країн пострадянського простору (1991 – 2004 рр.): автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Л. Я. Давидович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
14. Дацків І. Дипломатія українських національних урядів у захисті державності (1917 – 1923 рр.): автореф. дис... д-ра іст. наук : 07.00.02 / І. Б. Дацків ; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – К., 2010. – 34 с.
15. Єловських У. Дипломатичні документи як джерело з історії українсько-німецьких відносин доби Центральної Ради: автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.06 / У. О. Єловських ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 19 с. – укр.
16. Жовква І. Стратегічне партнерство у зовнішній політиці України: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / І.І. Жовква ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – 20 с.
17. Загребнов Е. Триста лет китайского языка в России [Электронный ресурс] Загребнов Е. – Режим доступа: <http://russian.people.com.cn/31517/6969230.html>.
18. Захарченко А. Концептуальне забезпечення політики США щодо врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту в 1991 – 2001 рр.: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / А.М. Захарченко ; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2006. – 20 с.
19. Купчик О.Р. Зовнішньополітична діяльність уряду УСРР (1920 – 1923 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О.Р. Купчик ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – 17 с. – укр.
20. Кучмій О. Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / О.П. Кучмій ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 20 с.
21. Матвієнко В. Політика УНР та Української Держави щодо новопосталих державних утворень на території колишньої Російської імперії (1917 – 1921 рр.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / В.М. Матвієнко ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003. – 40 с. – укр.
22. Музика А. Правовий статус дипломатичного представництва: питання теорії та практики: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Андрій Ігорович Музика ; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 20 с.
23. Найрат Мухамед Раед Палестинська проблема в зовнішній політиці США наприкінці 80-х – 90-ті роки: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Найрат Мухамед Раед ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. – К., 2000. – 20 с.
24. Нетреба Ю. Дипломатичне протистояння представництв УСРР та УНР у Німеччині (1921 – 1922 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Ю.Б. Нетреба ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2009. – 18 с. – укр.

25. Окисюк А. Правове регулювання двостороннього співробітництва України та Республіки Польща: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / А.М. Окисюк; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 20 с.
26. Петрова І. Зовнішньополітичні чинники врегулювання Придністровського конфлікту: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / І.В. Петрова; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2007. – 20 с.
27. Піпченко Н. Концептуальні та структурно-політичні виміри віртуальної дипломатії: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Н.О. Піпченко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2008. – 19 с.
28. Радченко О. Політика Японії щодо країн АСЕАН (кінець 70-х – 90-і роки): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / О.В. Радченко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 20 с.
29. Святун О. Захист прав та інтересів громадян в практиці органів зовнішніх зносин України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / О. В. Святун; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 22 с. – укр.
30. Сергійчук Б. Українсько-турецькі відносини в першій чверті ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Б. В. Сергійчук; Дип. акад. України при М-ві закордон. справ України. – К., 2011. – 19 с. – укр.
31. Соловійова В. Дипломатичні представництва Української Народної Республіки в країнах Центральної Європи за доби Директорії (1918-1920 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / В.В. Соловійова; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 1999. – 20 с. – укр.
32. Тараненко Г. Вплив неурядових організацій на процеси трансформації сучасної світ-системи: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Г. Г. Тараненко; НАН України; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2011. – 18 с.
33. Терещук В. Електронний публік рілейшнз як засіб формування зовнішньополітичного іміджу держави: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / В.І. Терещук; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2008. – 20 с.
34. Тищенко-Тишковець О. Публічна дипломатія у системі зовнішньої політики: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 / О. М. Тищенко-Тишковець; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
35. Федчишин С. Дипломатичне представництво України за кордоном в механізмі управління закордонними справами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. А. Федчишин; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х., 2011. – 20 с. – укр.
36. Черкас Б. Україна в політичних відносинах Великого князівства Литовського з Кримським ханством (1502 – 1540): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Б.В. Черкас; НАН України. Ін-т історії України. – К., 2003. – 22 с. – укр.
37. Шамраєва В. Міжнародні відносини УНР доби Директорії: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / В.М. Шамраєва; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003. – 20 с. – укр.
38. Яценюк Г. Українська політична еміграція і Гетьманщина в 1710-1742 рр.: політико- дипломатичний аспект: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Г.М. Яценюк; Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2005. – 19 с.

References

1. Aliiev M. Stvorennia systemy yevropeiskykh i yevroaziiskykh transportnykh korydoriv u konteksti polityky rozshyrennia YeS na skhid (1991 – 2004 rr.): Avtoref. dys... канд. політ. наук: 23.00.04 / М.М. Aliiev; Cherniv. nats. un-t im. Yu.Fedkovycha. – Chernivtsi, 2006. – 20 s.
2. Antsupova T. Mizhnarodno-pravove spivrobitnytstvo Prychornomorskykh derzhav: Avtoref. dys... канд. yuryd. nauk: 12.00.11 / Т.О. Antsupova; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. In-t mizhnar. vidnosyn. – K., 2003. – 24 s. – ukr.
3. Baliun O. Stanovlennia ta rozvytok politychnykh i ekonomichnykh vidnosyn mizh Ukrainoiu ta derzhavoiu Izrail v 90-kh rokakh KhKh stolittia: Avtoref. dys... канд. ist. nauk: 07.00.02 / О.О. Baliun; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2002. – 18 s. – ukr.
4. Byrkovych T. Pravove rehulivannia dyplomatychnoi sluzhby v Ukraini: avtoref. dys... канд. yuryd. nauk: 12.00.07 / Т.І. Byrkovych; Nats. ahrar. un-t. – K., 2007. – 20 s.
5. Boholii Yu. Polityka Spoluchenykh Shtativ Ameryky shchodo Orhanizatsii Obiednanykh Natsii: pytannia mizhnarodnoi bezpeky (1990-ti roky – pochatok XXI st.): avtoref. dys... канд. ist. nauk: 07.00.02 / Yu.M. Boholii; Dyplo-mat. akad. Ukrainy pry M-vi zakordon. sprav Ukrainy. – K., 2008. – 16 s.
6. Borysenko S. Ukrainsko-rosiiski vidnosyny: kviten – hruden 1918 roku: Avtoref. dys... канд. ist. nauk: 07.00.02 / S.A. Borysenko; NAN Ukrainy. In-t ukr. arkhеоhrafii ta dzhereloznav. im. M.S.Hrushevskoho. – K., 2003. – 19 s. – ukr.
7. Bulhakov V. Kontseptualni zasady vyznachennia heopolitychnykh priorytetiv Ukrainy: Avtoref. dys... канд. polit. nauk: 23.00.01 / V.A. Bulhakov; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2002. – 18 s.
8. Hisem O. Dyplomatychni vidnosyny mizh Polshcheiu ta USRR 1921 – 1923 rr.: avtoref. dys... канд. ist. nauk: 07.00.02 / O.V. Hisem; In-t ukr. arkhеоhrafii ta dzhereloznav. im. M.S.Hrushevskoho NAN Ukrainy. – K., 2008. – 20 s. – ukr.
9. Honcharenko I. Dialnist OON ta OBSle u vrehulivanni konfliktiv na postradianskomu prostori (90-ti roky XX stolittia): avtoref. dys ... канд. ist. nauk: 07.00.02 / I.O. Honcharenko; Dyplo-mat. akad. Ukrainy pry M-vi zakordon. sprav Ukrainy. – K., 2009. – 15 s. – ukr.
10. Horbach O. Doktryny zovnishnoi polityky: istoriia ta suchasnyi rozvytok: Avtoref. dys... канд. polit. nauk: 23.00.01 / O.N. Horbach; Lviv. nats. un-t im. I.Franka. – L., 2004. – 18 s.
11. Hryhorieva Yu. Dyplomatychni znosyny Rechi Pospolytoi z Osmanskoiu imperiieiu: posolstva ta dyplo-matychnyi tseremonial: avtoref. dys. ... канд. ist. nauk: 07.00.02 / Т. Yu. Hryhorieva; Nats. un-t "Kyievo-Mohylian. akad.". – K., 2010. – 20 s. – ukr.
12. Hutsuliak I. Tsentralna ta Skhidna Yevropa u zovnishnii politytsi Respubliky Polshcha: avtoref. dys... канд. polit. nauk: 23.00.04 / I.R. Hutsuliak; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2007. – 22 s.
13. Davydovych L. Polityka Respubliky Indii shchodo krain postradianskoho prostoru (1991 – 2004 rr.): av-toref. dys. ... канд. polit. nauk: 23.00.04 / L. Ya. Davydovych; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 20 s.

14. Datskiv I. Dyplomatiiia ukrainskykh natsionalnykh uriadiv u zakhysti derzhavnosti (1917 – 1923 rr.): avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk : 07.00.02 / I. B. Datskiv ; Dyploamat. akad. Ukrainy pry M-vi zakordon. sprav Ukrainy. – K., 2010. – 34s.
15. Yelovskyykh U. Dyplomatychni dokumenty yak dzherelo z istorii ukrainsko-nimetskykh vidnosyn doby Tsentralnoi Rady: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.06 / U. O. Yelovskyykh ; Donets. nats. un-t. – Donetsk, 2010. – 19 s. – ukr.
16. Zhovkva I. Stratehichne partnerstvo u zovnishnii politytsi Ukrainy: Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / I.I. Zhovkva ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2005. – 20 s.
17. Zagrebnoy E. Trista let kitaiskogo yazyka v Rossii [Elektronnyi resurs] Zagrebnoy E. – Rezhim dostupa: <http://russian.people.com.cn/31517/6969230.html>.
18. Zakharchenko A. Kontseptualne zabezpechennia polityky SShA shchodo vrehuliuvannia arabo-izraelskoho konfliktu v 1991 – 2001 rr.: Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / A.M. Zakharchenko ; NAN Ukrainy. In-t svit. ekonomiky i mizhnar. vidnosyn. – K., 2006. – 20 s.
19. Kupchuk O.R. Zovnishnopolitychna diialnist uriadu USRR (1920 – 1923 rr.): Avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / O.R. Kupchuk ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2005. – 17 s. – ukr.
20. Kuchmii O. Mizhkulturne spivrobitnytstvo yak chynnyk zovnishnoi ta vnutrishnoi polityky v umovakh derzhavotvorchyykh zrushen: Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.03 / O.P. Kuchmii ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2006. – 20 s.
21. Matviienko V. Polityka UNR ta Ukrainskoi Derzhavy shchodo novopostalykh derzhavnykh utvoren na terytorii kolyshnoi Rosiiskoi imperii (1917 – 1921 rr.): Avtoref. dys... d-ra ist. nauk: 07.00.02 / V.M. Matviienko ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2003. – 40 s. – ukr.
22. Muzyka A. Pravovy status dyplomatychnoho predstavnytstva: pytannia teorii ta praktyky: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11 / Andrii Ihorovych Muzyka ; Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. – K., 2009. – 20 s.
23. Nairat Mukhamed Raed Palestynska problema v zovnishnii politytsi SShA naprykintsi 80-kh – 90-ti roky: Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / Nairat Mukhamed Raed ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. In-t mizhnar. vidnosyn. – K., 2000. – 20 s.
24. Netreba Yu. Dyplomatychno protyborstvo predstavnytstv USRR ta UNR u Nimechchyni (1921 – 1922 rr.): avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.02 / Yu.B. Netreba ; Cherniv. nats. un-t im. Yu.Fedkovycha. – Chernivtsi, 2009. – 18 s. – ukr.
25. Oktysiuk A. Pravove rehuliuvannia dvostoronnoho spivrobitnytstva Ukrainy ta Respubliky Polshcha: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11 / A.M. Oktysiuk ; Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ya.Mudroho. – Kh., 2007. – 20 s.
26. Petrova I. Zovnishnopolitychni chynnyky vrehuliuvannia Prydnistrovskoho konfliktu: Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 / I.V. Petrova ; Cherniv. nats. un-t im. Yu.Fedkovycha. – Chernivtsi, 2007. – 20 s.
27. Pipchenko N. Kontseptualni ta strukturno-politychni vymiry virtualnoi dyplomatii: avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.03 / N.O. Pipchenko ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2008. – 19 s.
28. Radchenko O. Polityka Yaponii shchodo krain ASEAN (kinets 70-kh – 90-i roky): Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / O.V. Radchenko ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2002. – 20 s.
29. Sviatun O. Zakhyst prav ta interesiv hromadian v praktytsi orhaniv zovnishnykh znosyn Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.11 / O. V. Sviatun ; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 22 s. – ukr.
30. Serhiichuk B. Ukrainsko-turetski vidnosyny v pershii chverti XX st.: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.02 / B. V. Serhiichuk ; Dyp. akad. Ukrainy pry M-vi zakordon. sprav Ukrainy. – K., 2011. – 19 s. – ukr.
31. Soloviova V. Dyplomatychni predstavnytstva Ukrainskoi Narodnoi Respubliky v krainakh Tsentralnoi Yevropy za doby Dyrektorii (1918-1920 rr.): Avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / V.V. Soloviova ; Zaporiz. derzh. un-t. – Zaporizhzhia, 1999. – 20 s. – ukr.
32. Taranenko H. Vplyv neuriadovykh orhanizatsii na protsesy transformatsii suchasnoi svit-systemy: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.04 / H. H. Taranenko ; NAN Ukrainy ; In-t svit. ekonomiky i mizhnar. vidnosyn. – K., 2011. – 18 s.
33. Tereshchuk V. Elektronnyi pablik rileishnz yak zasib formuvannia zovnishnopolitychnoho imidzhu derzhavy: avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / V.I. Tereshchuk ; Cherniv. nats. un-t im. Yu.Fedkovycha. – Chernivtsi, 2008. – 20 s.
34. Tyshchenko-Tyshkovets O. Publichna dyplomatiiia u systemi zovnishnoi polityky: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.03 / O. M. Tyshchenko-Tyshkovets ; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 20 s.
35. Fedchyshyn S. Dyplomatychno predstavnytstvo Ukrainy za kordonom v mekhanizmi upravlinnia zakordonnyimi spravamy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / S. A. Fedchyshyn ; Nats. un-t "Yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho". – Kh., 2011. – 20 s. – ukr.
36. Cherkas B. Ukraina v politychnykh vidnosynakh Velykoho kniazivstva Lytovskoho z Krymskym khanstvom (1502 – 1540): Avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / B.V. Cherkas ; NAN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy. – K., 2003. – 22 s. – ukr.
37. Shamraieva V. Mizhnarodni vidnosyny UNR doby Dyrektorii: Avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.02 / V.M. Shamraieva ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2003. – 20 s. – ukr.
38. Yatseniuk H. Ukrainska politychna emihratsiia i Hetmanshchyna v 1710-1742 rr.: polityko- dyplomatychnyi aspekt: Avtoref. dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / H.M. Yatseniuk ; Chernivets. nats. un-t im. Yu.Fedkovycha. – Chernivtsi, 2005. – 19 s.

Мошкола Я. М.

Дипломатия как составляющая внешней политики государства в контексте отечественных политологических исследований

В статье проанализированы основные направления отечественных научных исследований, посвященных международным отношениям, внешнеполитической деятельности и дипломатии. Особое внимание уделено политологическим работам, представленным последними диссертационными работами. Определены перспективы дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: международные отношения, дипломатия, внешняя политика, политическая культура.

Moshkola Ya.

Diplomacy as a component of national foreign policy in the context of domestic political studies

In the article, the main directions of domestic researches devoted to international relations, foreign policy and diplomacy are analyzed. Particularly, great attention is paid to political science achievements of the latest works. The ways of the future research development in this area are defined.

In a period of social and political transformation in Ukraine, which has been lasted the last few months, the issues, which had not been actual before, became important for the society. We think that scientists did not pay enough attention to Ukrainian establishment. First of all, it deals with our country policy in international relationship, and a strategy and a tactics of Ukraine facilitation of its equal partnership in the world.

As we know, such policy needs the solution of many problems. The lack of attention to them from the Ukrainian leadership might have led to those consequences which now can threaten the existence of our country. These issues that have been requiring thoughtful action in promoting the values of national culture, the impact of other countries on the political culture, explanation the geopolitical interests and priorities of the national foreign policy and creating a positive image of the country, etc. All of this aimed to get feedback due to foreign communications where the rational representation of our country and its interests and goals plays the main role.

Nowadays the measures realizing in the information and representative level are considered strategically correct in cases of the solution existing and possible future tactical problems. Therefore, the studying of the multifaceted issues, related to foreign policy, international relations, diplomatic activities, requires special attention of modern scholars. In general, the topic of international relations and diplomatic policy is not innovative and well-researched in foreign science.

The term "diplomacy" is often used as a synonym of the national foreign policy or a complex of actions dealt with the solutions of the issues by negotiations, or a symbol of the foreign part of the MFA, etc. In general, the diplomacy is an implementation of national foreign policy by its official representatives in international relations. Accordingly, diplomacy is often seen in complex of such concepts as foreign policy and international relationship. The prevalence of these tendencies in the Ukrainian scientific tradition can be shown by the names of the dissertation researches which have been defended our country recently.

To make easier understanding, we grouped all dissertations that may be interesting within the study of political diplomacy in three categories. They are the first historical science, the second – legal, the third – political – according to the code of its specialty in defense.

The last group of studies is the most interesting because it is represented by the dissertations of the "political science" specialty. For intra-block division we have chosen the following principle: first unit – studies mainly devoted to the general aspects of diplomatic and foreign relations, the second and the third one connected with the practical dimension of their implementation, reflected in the analysis of the events that required diplomatic intervention.

Remarkably, the most of the mentioned above works devoted to new forms of diplomacy. The experience of its implementation to influence the political culture of other countries can be useful for Ukraine.

We proposed the next sub-block for an analysis Ukrainian scientific researches in the field of diplomacy and international relations. It presents studies, covering various aspects of operations on the possibilities of a diplomatic solution of the conflicts. A third one analyzes the relationships between countries and institutions.

An important direction of research near by theoretical aspects related to the mentioned problems should be practical points of the diplomacy role in dealing with various issues concerning the most high-profile events, particularly, those relating to the future of our country. Thus, we think that one of the ways prospective studies is a historical and political analysis of the diplomacy role in complex and ambiguous Ukraine's integration into the European Union.

Key words: international affairs, diplomacy, foreign policy, political culture.